

Asia: VN/36421/2023

## **Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta ja eläkkeensaajan asumistuesta annettujen lain muuttamisesta**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään**

Mikro- ja yksinyrittäjät ry keskittyy lausunnossaan yleisestä asumistuesta annettuun lakiin ja esitysluonnoksessa esitettyihin muutoksiin koskien yrittäjiä.

Hallituksen esitysluonnos perustuu pääministeri Orpon hallitusohjelmaan sekä julkisen talouden suunnitelmaan ja on osa siihen kirjattuja yleistä asumistukea koskevia valtiontaloutta tasapainottavia toimia. Yleistä asumistukea koskevaan lakiin (938/2014, asumistukilaki) tehtiin hallitusohjelmaan perustuvia muutoksia jo joulukuussa 2023 ja osa niistä tuli voimaan 1.4.2024 alkaen. Nyt käsiteltävänä olevalla hallituksen esitysluonnoksella on tarkoitus edelleen tiukentaa yleisen asumistuen myöntämisen ehtoja.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry:n mielestä ehdotetut muutokset koskien yrittäjien asumistuen määrittelyä ovat ristiriidassa hallitusohjelman kanssa, eivät noudata hyvän hallinnon oikeusperiaatteita eivätkä myöskään ole perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisia.

Esitysluonnoksessa todetaan, että huhtikuussa 2024 asumistukea maksettiin yritystulon mukaan 23 303 ruokakunnalle. Luonnoksessa ei kuitenkaan tuoda mitenkään esiin tai huomioida, että kymmenet tuhannet etenkin yksinyrittäjät ja ammatinharjoittajat ovat erittäin pienituloisia, ja myös joutuvat usein vaihtamaan eri työn tekemisen muodosta toiseen, epätyypillisestä työsuhteesta yrittäjyyteen tai toisin päin, jolloin hetkellisiä taloudellisia epävarmuusjaksoja tulee helposti. Lukuisat säännölliset kyselytutkimukset osoittavat, että yksinyrittäjien mediaaniansainta on jopa alle 2000 eur / kk bruttona – siis paljon palkansaajien mediaaniansaintaa vähemmän.

Nykypäivän työelämässä työ on entistä useammin osa-aikatyötä ja kausityötä, tarjolla on paljon lyhyitä toimeksiantoja, ja työelämässä liikutaan perinteisillä pienipalkkaisilla aloilla nykyään kevytyrittäjyyden, vuokratyön ja erilaisten freelancer-toimeksiantojen välillä: tämä on entistä useammalle arkipäivän työelämää. Pienituloisille, tyypillisesti palvelu-, sote- sekä luovien alojen yksinyrittäjille, asumistuki on tärkeä ja yleensä ainoa saatavissa oleva sosiaalietuuden muoto, se täydentää vaihtelevaa toimeentuloa niinä hetkinä, kun yrittäjätulo ei riitä. Asumistuki onkin tyypillisesti ja useimmiten ainoa yrittäjien käyttämä tuen muoto.

Hallitus ei huomioi tätä muuttunutta työelämää ja yrittäjyyden murrosta, vaan esitysluonnoksesta välittyy lähinnä asenteellinen kuva yrittäjyydestä, jossa ainoastaan pyritään rajoittamaan yrittäjien tai yrittäjämäisesti toimivien henkilöiden pääsyä asumistuen piiriin kyseenalaisella ja eriarvoistavalla ratkaisuehdotuksella.

Pääministeri Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu, että ”yrittäjän asumistuen arvioinnin perusteeksi otetaan YEL-työtulon sijaan kaikki todelliset tulot”. Hallitusohjelmassa siis tunnistettiin yrittäjien epätasa-arvoinen asema suhteessa palkkatyötä tekeviin huomioimalla, että asumistuen arvioinnin perusteeksi pitäisi myös yrittäjien kohdalla ottaa yrittäjän todelliset tulot.

Nykyisellään yhdenvertaisuus jää toteutumatta ja yksilön oikeusturva on koetuksella, kun asumistuen myöntämisen perusteena ei käytetä yrittäjän todellista ansaintaa eikä siis todellista tarvetta tuelle, vaan fiktiivistä YEL-työtulon määritelmää, joka ei kerro yhtään mitään henkilön todellisesta, ja usein varsin vaihtelevasta tai kausittaisesta, toimeentulosta. Asumistuen harkinnanvaraisuuden määrittely yrittäjien kohdalla YEL-työtuloon sidotusti on ristiriidassa hallituksen omien tavoitteiden kanssa yhdenmukaistaa palkkatyön ja yrittäjämuotoisen työn yhteensovittamista.

Sen sijaan, että hallitus nyt olisi lunastanut hallitusohjelmakirjauksen mukaisen lupauksensa ja yhdenmukaistanut asumistuen myöntämisen perusteita, se pahentaa nyt työn alla olevassa esitysluonnoksessa tilannetta entisestään: eriarvoisuuden vähentämisen sijaan esitys lisää ristiriitaa perustuslain takaamaa yhdenvertaisuutta vastaan.

Esitys toteaa, että: ’Yrittäjän tulojen arviointia täsmennettäisiin. Tulot arvioitaisiin jatkossakin lähtökohtaisesti yrittäjän eläkevakuutuslain mukaan vahvistetun työtulon perusteella. Toimeenpanijalle eli Kansaneläkelaitokselle annettaisiin kuitenkin yksittäistapauksissa harkintavaltaa poiketa työtulon mukaisesta tuloarviosta, jos tulotaso muiden rekisteritietojen, esimerkiksi tulorekisterin tai verotustietojen perusteella olisi tosiasiallisesti suurempi, eli vähintään kaksinkertainen vahvistettuun työtuloon verrattuna.’

Mikro- ja yksinyrittäjät ry vaatii huomioitavaksi, että yllä mainittu ehdotus on hyvän hallinnon perusteiden vastainen (hallintolain 2. luku ja 6 § hallinnon oikeusperiaatteista). Jos työtulosta

voidaan poiketa harkinnanvaraisesti ylöspäin, mikäli todelliset tulot ovat olennaisesti suuremmat kuin työtulo, pitää siitä olla myös oikeus poiketa alaspäin, mikäli todelliset tulot ovat olennaisesti pienemmät.

Perustuslain yhdenvertaisuuden hengen mukaan on myös huomioitava, että henkilöiden tulisi olla yhdenvertaisia, ja sen myötä myös perusturvaan lukeutuvan sosiaalietuuden myöntämisen perusteet kaikille yhdenmukaisia.

Esitysluonnoksen ehdotuksen tekee erityisen ongelmalliseksi nykytilanne, jossa yrittäjien ja yrittäjämäisesti toimivien henkilöiden YEL-työtuloja parhaillaan korotetaan yrittäjän eläkelakiin tulleen muutoksen takia vuoden 2023 alusta alkaen. Tämän seurauksena kymmenien tuhansien yrittäjien YEL-vuosityötuloja on korotettu viimeisen puolentoista vuoden aikana vähintään 4000 euroa, ja tilanteesta ja tulkinnasta riippuen myös merkittävästi enemmän. Tällä keinotekoisella korotuksella ei ole mitään tekemistä eikä suhdetta henkilön todellisten tulojen kanssa, vaan korotuksen myötä henkilön todellinen ansainta on voinut pudota. Koska YEL-työtulo on kuitenkin korotettu, on tämä monissa tapauksissa tarkoittanut, että pienituloiselta yrittäjältä on evätty asumistuki -vaikka todellinen tarve on tosiasiallisesti suurempi, kuin aiemmin.

Hallituksen huoli siitä, että ”räikeät tilanteet”, joissa järjestelmää hyväksikäytetään, poistuisi myös automaattisesti samalla, jos yrittäjän asumistuen perusteeksi otettaisiin aina yrittäjän todelliset tulot, verotustietojen tai tulorekisteritietojen mukaisesti. Tällöin tulisi myös entistä paremmin mahdolliseksi ottaa huomioon pirstaleinen työelämä ja toimeentulo, joka voi koostua yhtä lailla yrittäjänä tai yrittäjämäisesti kuin palkkatöistä saaduista tuloista. Työlästä ja erittäin tulkinnanvaraista kokonaisharkintaa ei silloin myöskään tarvittaisi, vaan asumistukijärjestelmä olisi yhdenmukainen kaikkien kohdalla, riippumatta siitä, miten toimeentulonsa ansaitsee, minkä pitäisi olla itsestäänselvä tavoite.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry vaatii, että hallitus palauttaa alkuperäisen hallitusohjelmakirjauksensa esitykseen, jossa myös yrittäjän asumistuen arvioinnin perusteeksi otetaan YEL-työtulon sijaan kaikki todelliset tulot, ja poistaa 12 pykälän 4 momentin 1 kohtaan suunnittelut eriarvoistavat, hyvän hallinnon perusteiden vastaiset ja yhdenvertaisuusperiaatetta koettelevat muutosehdotuksensa.

Varallisuusharkintaan liittyen MYRY tuo esiin puutteellisen valmistelun esitysluonnoksessa, jossa ei oteta kantaa tai määritellä elinkeinotoiminnan harjoittamiseen liittyvää välttämätöntä varallisuutta. Asumistuen saajan varallisuuden arvioinnissa on välttämätöntä ottaa huomioon, että usein elinkeinon tai ammatinharjoittaminen vaatii joko tiettyä pääomaa tai kiinteää omaisuutta (esim pakettiauto tai liiketila), jonka realisoiminen samalla tarkoittaa elinkeinotoiminnan tai ammatinharjoittamisen lopettamista tai merkittävää rajoittamista. Tämä ei voi olla varallisuusharkinnan tarkoitus.

Esitysluonnoksessa olevat varallisuusrajat sekä käyttövaravähennys ovat matalat, eikä realisointipakko voi koskea suoraan yritystoimintaan tai elinkeinonharjoittamiseen liittyvää

varallisuutta. Elinkeinotoiminnan mahdollistava tai sitä ylläpitävä omaisuus tulisi yksiselitteisesti ja selkeästi jättää varallisuusharkinnan ulkopuolelle.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry toivoo, että hallitus haluaa edistää lupauksensa mukaisesti palkkatyön ja yrittäjämuotoisen työn parempaa yhteensovittamista, tunnistaa yrittäjyyden uusia muotoja ja niiden haasteita sekä kannustaa yrittäjyyteen.

Lausuttavaa yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen kuntaryhmityksen muuttamisesta (yleisestä asumistuesta annetun lain 10 §)

**Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle**

-

Lausuttavaa yleisen asumistuen varallisuusharkinnasta? (yleisestä asumistuesta annetun lain 13 §)

**Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle**

-

Lausuttavaa eläkkeensaajan asumistuen tuloharkinnan kiristämisestä? (eläkkeensaajan asumis-tuesta annetun lain 11 §)

**Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle**

-

Lausuttavaa eläkkeensaajan asumistuen omaisuuden vaikutuksen kiristämisestä? (eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 12 §)

**Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle**

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista?

**Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle**

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista?

**Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle**

-

Lausuttavaa voimaantulosta?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

-

Hanén Liisa  
Mikro- ja yksinyrittäjät ry